

V. Mykolaitis-Putinas

Žilvinas ir Eglė

Žilvinas

Ak, kaip aš savęs nekenčiu!
Ir tos nuolatinės gėlos,
Ir tų sielvartingų minčių!
Ir kas per piktybė užkeikė mane
Glūdėt amžinai šitam jūros dugne
Ir šliaužioti šitame gintaro rūme?
Prasmek tu, jo šaltas puošnume!
Tapai tu man drėgnu kalėjimo rūsiu,
Kur aklas ir kurčias kentėsiu ir žūsiu.
Esu sau pačiam pabaisa ir šlykštynė.
Žvynuota oda apsitraukė krūtinė,
Ir veltui širdis dar kraujuodama plaka –
Tas gleivėtas kevalas tramdo jos šneką.
Kas sakė, turįs aš liežuvį dvilypi,
Kad klastos galvoj ir širdy mano slypi?
O ne! Aš nesu nei gudrus, nei klastingas –
Esu aš tiktai nelaimingas.
Ir šita rainuota oda
Tokia man abuoja, šlykšti ir ankšta,
Kad būtų geriau iš to maudulio sprogti,
Negu savo būtį ir vardą suvokti.
Tačiau kas mane netyčiom pamatys,
Kiekvienas su panieka tars:
– Štai žaltys!

Eglė

Esu graži, esu jauna.
Iš trijų sesių aš viena
Likau pas savo sengalvėlę,

Pas savo gerą motinėlą.
Su saulute man kelt nereikia –
Ir nieks manęs už tai nepeikia,
Kad aš pačioj dienų jaunystėj
Sunkių darbelių nepažįstu.
Ne vienas jau kvieslys čia vyko,
Bet man jaunikai nepatiko.
Stropiai aš saugau savo klėtį,
Nenoriu nieko dar mylėti.
Turiu aš brolių. Jie pavydūs.
Kad sesė kur nebūt nuklydus,
Jie dieną naktį mane saugo
Ne tik nuo priešo – ir nuo draugo.
Ak, veltui saugot, brolužėliai!
Mane vilioja jūros mėliai.
Kai bangos glosto mano krūtį,
Norėčiau nuolatos ten būti.
Norėčiau su bangom pažaišti,
Saulutėj šildytis ir kaisti,
Rankas ištiesus, kažką šaukti
Ir kažko laukti, laukti, laukti – – –

Žilvinas

Už ką tu baudi mane, piktas likime,
Nutrėmęs į jūros giliausią kiaurymę?
Patyčiom paskelbęs tą išstarmę keistą:
Kad vėl žmogumi man pavirsti bus leista,
Jei meilę mergaitės širdy įliepsnosiu
Ir jai savo žmogišką būtį aukosiu,
Į gintaro rūmus kaip viešnią pakviesiu,
Tačiau jos mergautinio guolio neliesiu.
Bet kaip man pažvelgti ir kaip man prabilti,
Ir kaip man sužadint jos meilę ir viltį?

Ar džiaugsmą, ar sielvartą sieloj sukelti,
Kad kas pamylėtų mane – šlykštų žaltį?
Štai bangos toli kažkur murma ir dunda –
Ir širdį vilioja aistringa pagunda
Pakilti į viršų, į saulėtą plotą,
Aplėbt visu kūnu tą bangą putotą
Ir pulti į krantą, ir smėly priglusti,
Ir žemės alsavimo kvapą pajusti,
Kaip šliužui pritinka – mazgu susitraukti
Ir laukti, ir laukti,
Ir laukti, ir laukti – – –

Eglė

Sakau, viena išeisiu į pajūrį
Ir vėsioje bangoj prie kranto pabraidysiu,
Paklykau siu žuvėdrom baltasparnėm,
O gal iš tolimos šalies
Ir baltaburį laivą pamatysiu.
Kaip šiandien širdžiai neramu!
Lyg, rodos, iš gelmių kas ranką tiesia,
Ir kažkas šaukia ir masina –
Ir su bangų žaismingu siautimu
Jau mudu plaukiam, skęstam dviese
Į tą bekrastį gilų vandenyną.
Einu prie krašto pabraidyti.
Tegu vėsi banga
Keliu baltais purslais palyti...
O dieve! Kas gi čia?! Staiga
Matau aš žvilgsnį –
Liūdną, sielvartingą, –
Jis man į pačią širdį sminga,
Jis man į sielos slėpinį giliausią
Kaip geluonis skausmingai įsirausia.

O aš nuo tų akių,
Tokių skausmingų ir tylių,
Išsivaduoti negaliu.
Nebegaliu, o gal ir nebenoriu...
O taip! Aš nebenoriu
Palikti jo su tuo skausmu,
Su tuo jo sielvartu giliu.

Žilvinas

Kokiom ji akim į mane pažiūrėjo,
Ta saulėto kranto mergaitė!
Rods, visą krūtinėj pribrendusį skausmą
Jinai savo vyzdžiais išskaitė.
Ak, nenukreipki tu savo akių,
Tu perverk man širdį kiaurai kiaurai!
Nuo tavo to veriančio žvilgsnio
Jau sprogsta krūtinės kieti kevalai.
Nuo tavo akių stebuklingos šviesos
Man sieloje sutemos švinta.
It paukštė laisvai sumosavo sparnais,
Aušros spindulių atgaivinta.
Sušildyk mane savo žvilgsnio liepsna,
Išlaisvinki kraują nuo ledo.
Iš tavo akių prasiveržus versmė
Man šviesą ir šilumą žada.
Prieiki arčiau ir paglostyk ranka
Tą bjaurią sustingusią kaukę –
Ir ašaros man suspindės akyse,
Seniai aš tų ašarų laukiu.
Pamilki mane, ak, pamilki mane!
Nesu aš šlykštus nei baugus.
Tos ašaros tau pasakys,
Jog aš ne žaltys,

Bet žmogus.

Eglė

Ar tai tavo šitie žodžiai,
Ar banga man juos kartoja?
Kyla vėjas. Šiaušias jūra,
Neramiai vanduo putoja.
Ne, audros nenusigąsiu!
Eisiu rankom palytėti
To, kurio šaltoji krūtinė
Skamba žodžiai negirdėti.
Palytėjau – o stebukle!
Nusimetęs žalčio odą,
Nuostabus žmogus, jaunuolis,
Bangoje man pasirodo.
Jau jis ima mano ranką,
Dešine pečius apglobia, –
O neramios jūros bangos
Siaučia mus putota drobe.
Ak, jaučiu, lyg tartum grimzčiau
Į tą jūros gelmę nykią,
Ir girdžiu – viršuj žuvėdra
Priešais vėją gailiai klykia.
Nebaugu man. Su manim čia
Tas, kurį aš pamylėjau.
Siauski, jūra, oškit, bangos,
Klykit, paukščiai, rūstauk, vėjau!

Žilvinas

Štai mudu toli nuo triukšmingo pasaulio
Tyliam žalsvo gintaro rūme.
Ar laimė dosni, ar likimo klasta

Čion atvedė mudu greta –
Mes klausiamo veltui, suglumę.
Štai tavo mergautinis guolis.
Jis kietas ir siauras.
Užmiki. O aš parymosiu,
Prigludęs prie kojų tavųjų,
Ant kelių parpuolęs.
Neliesiu tavęs.
Tokia jau likimo valia.
Bet kur tu bebūtum,
Kur eitum, ką veiktum,
Aš būsiu šalia.
Pažvelki dar sykį,
Darsyk pabučiuoki lėtai.
Mane pamilai – ir tapau žmogumi.
Tu mano širdies paklausyki, –
O laimę veide jau matai.
Užmiki. Tavęs nelytėsiu,
Ir niekas tavęs nepalies.
Prie kojų čia tavo budėsiu
Ir pasaką keistą sudėsiu
Iš tavo ir savo lemties.

Eglė

Lieпки šaltai jūros bangai,
Kad man širdį nuramintų
Ir į dar juodesnę gelmę
Mano meilę paskandintų.
Nepabūgau močios skausmo,
Nepabūgau brolių pykčio –
Ir dalios kerštingus smūgius
Dėl tavęs pakelt sutikčiau.
Pamilau tave, pamačius

Kaip lemties užkeiktą žaltį,
O dėl žmogiškosios meilės
Ko nedrįsčiau aš pakelti?
Trumpos laimės valandėlės,
Bet jose būties pilnybė.
Džiaugsmas, sielvartas ir viltys.
Mirksnio būvy – amžinybė.
Iš lemtingos savo meilės
Mes įkurkim į šį rūmą
Žalčio išmintį ir gėlą
Ir žmogaus širdies taurumą.
Eikš į mano kietą guolį,
Pabučiuok akis ir lūpas...
Toly žaidžia melsvos bangos,
Ir žuvėdros vėjyj supas – – –

Žilvinas

Turbūt jau rytas.
Gelsva šviesa jau pro angas sruvena.
Nebežinau nė kur esu.
Dar niekadoms nebuvo šitam rūme
Taip šilta ir šviesu.
Jinai dar miega.
Nežadinsiu aš jos.
Galbūt per sapną apie savo meilę,
Nugrimzdusi į šitą jūros gelmę,
Ji daug šviesių spėjimų prisvajos.
Girdžiu, kaip toly vandenai sujudę dunda, –
Turbūt ten siautėja audra.
Turbūt ten, žemėje, pikti geismai pabunda,
O čia rami tyla.
Ar jau grėsmės ir pikto keršto
Čia nebėra?

Tačiau dėl ko širdis nerimsta,
Dėl ko vėl liūdna ir graudu?
Dėl ko, tą tolimą išgirdęs gausmą
Ir žemės triukšmo nykų aidą,
Sau vietos nebrandu?
Ir sieloj maudžia blogas nujautimas:
Lemties dėsniams nusikaltau.
Ir vakarykštės būsenos šešėlj,
Grėsmingai tykojantį vélei,
Ties savo galva jau matau.

Eglė

Daug turbūt dienų prabėgo,
Daug dienų ir daug naktų,
Bet tik šiandien savo laimę
Aš pilniausiai suprantu.
Kažkas, kažkas lyg netyčia
Po širdim tyliai sujudo
Lyg švelnus mažytis daigas
Iš į žemę mesto grūdo.
Reikia man dabar jau žemės,
Reikia saulės, reikia oro!
Vėl aitriais gimtinės dūmais
Atsikovėpt širdis panoro.
Aš esu juodos, gimtinės
Žemės alkstanti dukra.
Be gimtosios žemės duonos,
Kito maisto man nėra.
Liaukis, Žilvine, liūdėjęs!
Tiktai tau mane lydėti
Takeliu pro vyšnių sodą
Į gimtinės aukštą klėtį.
Į motulės šiltą glėbį

Aš pareisiu, aš pareisiu –
Tau ir jai aš atiduosiu
Mūsų meilės gyvą vaisių.

Žilvinas

Lydžiu aš ją atgal
Į tą smėlėtąjį pajūrio krantą,
Kur pirmąsyk ji, savo stebuklingom rankom
Palietus mano veidą,
Nuo prakeiksmo gėdingo lukšto išvadavo.
Buvau žaltys,
Tapau žmogum
Ir meilę širdyje
Kaip perlą jūros gelmėse sukroviau.
Dabar lydžiu atgal
Ir ją, ir savo meilę.
Ir vėl tas pats prakeiktas šaltis,
Nuo ko širdis taip ilgai kentė,
Jau ima gyslomis sruventi,
Rakina sąnarius ir galvą spaudžia,
Ir šitą kaukę šlykščią,
Ir šitą odą, kietą, ankštą, skaudžią, –
Ir visą buitį vakarykščią,
Artėjant žemei, vėl gražina
Ir prakeiksmo bausme kankina.
Ir štai vieta,
Kur pirmąsyk tave aš pamačiau.
Lėčiau, lėčiau!
Bet tu skubi kaskart greičiau.
Per vyšnių sodą tuo taku
Tu nueini, o aš lieku.
Kaip šliužui pritinka, mazgan susitraukiu
Ir nieko nelaukiu, ir nieko nelaukiu.

Dabar kas mane netyčiom pamatys,

Su panieka tars:

– Antai žaltys – – –

Eglė

Nelaiminga ta diena!

Aš parbėgau tekina.

Rūsčiai barė mane broliai,

Tie kerštuoliai pavyduoliai.

Močia barė dar smarkiau –

Visą tiesą pasakiau:

Kaip aš jo pasigailėjau,

Kaip staiga jį pamylėjau,

Koks jis mielas, koks puikus, –

Ne žaltys jis, tik žmogus.

Jis ilgai vien meilės laukė,

Žudė jį ta žalčio kaukė.

– Ne! – sušuko mano broliai,

Tie kerštuoliai pavyduoliai.

– Kas tik jį pamatys,

Pasakys, kad tai žaltys.

Tai vien šliužas žmogaus kūne.

Trenk jį, rūstusai Perkūne!

Broliai, pulkim jį visi, –

Laukia jo mirtis baisi! –

Šoko kieman, išskubėjo,

Geležis vien sužvangėjo.

Bėgau paskui juos tuojau,

Bet jau jų nepavijau.

Žilvinas

Prigludau vienišas prie kranto,
Kur pirmąsyk ją pamačiau.
Jau ji daugiau nebeateis, –
Greičiau, greičiau,
Raudona saule, nusileiski
Ir paskutiniais spinduliais
Man širdį mirtinai sužeiski!
Sutvisko saulėj geležis,
Ištryško kraujas ir tulžis,
Vaitoja jūra sudrumsta,
Ir plaukia verdanti puta,
Iš mano kraujo suplakta.

Eglė

Atskubėjau – per vėlai...
Mylimasis!.. O brangus!..

Žilvinas

Dėkui tau. Aš vėl žmogus.

(Miršta)

1960.XII.26–29